

26.73x34.67	1/2	עמוד 22	מקור ראשון - יומן	10/2024	91826942-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

ישי
שנרב

ני לנל העם בשגה

ערב יום הכיפורים בתום שנה עקובה מדם, עלינו להפסיק לייחס כוונת זדון ליריבים פוליטיים. אולי זה אפילו נחשב מעשה ציוני. ארבע תובנות ביניים ממלחמת שמיני עצרת

1. הציונות נשלפה מהבורים בשנה החולפת. "העניין היהודי" שהעסיק את הרצל עוד במאה ה-19, נראה פתאום רלוונטי מתמיד. "העמים אשר אנחנו יושבים בקרבם כולם יחד, אם כסתר או בגלוי, שונאים לנו... באה העת כי נחיה לבטח על אדמת אחוזתנו ונמות לבטח עליה" ("מדינת היהודים", תרגום: מיכל ברקוביץ). ב-2024 כבר יש ליהודים מדינה, אבל מצב העניינים הבסיסי שהרצל תיאר לא השתנה בהרבה, והמשימה שהוא ניסח - ליצור מקלט מדיני בטוח על פיסת אדמה שבה יכולים יהודים להיות בשלווה - מוחשית בהרבה. "הן תמיד פנינו מועדות אל המקומות שבהם אינם נרדפים עוד, ובהאחזנו בתוכם תחלנה הרדיפות גם בהם. כן הוא הדבר ולא יחדל להיות גם בארצות היותר נאורות".

מיצג בעצרת למען שחרור החטופים שנערכה בלטרון, בחודש מאי
צילום: יונתן שאול, פלאש 90

העולם מרבה לעסוק בשנים האחרונות ב"בעיה הפלסטינית"; הרי בעיית היהודים כבר נפתרה מזמן. אבל כשבוחנים את המצב מפרספקטיבה של שמחת תורה אשתקד, ניכר שדווקא הבעיה היהודית היא זאת שעוד ממתינה לפתרון. מדינת היהודים הותקפה בסערה אנטישמית דווקא משטחים שהיא לא התיימרה לשלוט בהם, האו"ם והצלב האדום הפנו עורף, ארגוני הסטודנטים באוניברסיטאות המובילות בעולם תמכו בגלוי בטובחי תינוקות בימים שצה"ל עוד נאבק בהם בקיבוצי העוטף, ויהודים בכל רחבי העולם החלו להצניע סממנים חיצוניים.

כשחושבים על זה לעומק, "הבעיה הפלסטינית" היא חוסר היכולת להכיר בקיומה של "הבעיה היהודית" שהרצל האיר עליה בזרקור. כבר מאה שנה מניחים בפני הקולקטיב הערבי שבין הירדן לים, שלל הצעות לקיים מדינה וחיים אוטונומיים שלווים ובטוחים בארץ ישראל. כולן נדחו בבזבז ובדם, ותמיד תוך כדי קריאות לקולקטיב היהודי לחזור לארצות המוצא שלו. למעשה, הבעיה הפלסטינית היא הבעיה היהודית.

השנה החולפת עוררה ברבים גם מחשבות נוגות על השכונה שבחרנו לנו.

סמול קאנטרי, מוקפת חצי מיליארד מוסלמים שאחוז ניכר מהם תומכים בהשמדתנו מעל פני האדמה. הרצל, כידוע, הוביל את זרם הציונות המדינית שתמך בהצעת אוגנדה, התפלמס עם האפשרות להקים מדינה בארגנטינה, ורץ עם הסולטן הטורקי על שטח בארם-נהריים, העיקר לבנות חיים מוגנים על פיסת אדמה עצמאית. "עם הננו - ושונאינו יעשונו לעם גם למרות חפצנו, והדבר לא חדש הוא בדברי ימינו. בצר לנו הננו נעשים אגודה אחת

הפוגרום הכי קשה ביהודים מאז השואה לא רק שלא איחה את החשדנות ההדדית, אלא אפילו החמיר אותה. כל צד ממשיך להתבצר בעמדותיו, בתוספת התחושה שעכשיו זה עניין של חיים ומוות

זינקו להצלת אחיהם, והתברר שהשמועות על קרע של ממש בעם היו מוקדמות.

אבל בתמונה רחבה יותר, הפוגרום הכי קשה ביהודים מאז השואה לא רק שלא איחה את החשדנות ההדדית לאחר שנעשינו אגודות-אגודות, אלא אפילו החמיר אותה. הדינמיקה של האסון פועלת במגמה הפוכה. כל צד ממשיך להתבצר בעמדות שהחזיק ערב המלחמה, בתוספת התחושה שעכשיו זה עניין של חיים ומוות. הנכונות

ומרגישים לפתע פתאום את כוחנו כי רב הוא. כן הדבר; גדול כוחנו לרכוש לנו ארץ ולשבת ולחיות בה".

2. ולדימיר איליץ' לנין האמין ש"ככל שיהיה רע יותר - יהיה טוב יותר", אבל השנה שעברה עלינו הוכיחה שהמשפט הזה לא עומד במבחן המציאות. בימי הוויכוח המייאש על הרפורמה המשפטית היה נדמה שרק אסון נורא יצליח לשבור את המעגל השוטה של חוסר האמון המהנאי, ולהזכיר לנו ש"בצר לנו הננו נעשים אגודה אחת". אכן, ברגע האמת כולם

15.61x23.29	2/2	עמוד 23	י ו ת ן	מקור ראשון -	10/2024	91826941-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

הפיתוי להאמין שבמחנה האחר נמצאים "משיחיים שרוצים מדינת הלכה" או "בוגדים שמעדיפים את האויב", לא משאיר מקום לשיחה רציונלית על הצעדים שצריך לנקוט להמשך הישרדות המפעל הציוני. הוא מקלף אותנו למקום השבטי הבסיסי ביותר, ברמת מדינות מתפוררות באפריקה, ותוקע כל אפשרות לבסס כללי משחק שיעזרו לנו להכריע ויכוחים כאלה בלי לקרוס לתוך עצמנו. הקושיה המפורסמת על מלחמות היהודים במהלך המרד הגדול או מרד גטו ורשה נראית פתאום פחות קשה.

בלי אמון כזה, הדינמיקה של איום חיצוני שרק מגביר את השסע הפנימי, תמשיך לחפור מחילות גם תחת הבית השלישי. דווקא בזמן שאויבינו במנהרות של ממש, נמצא את עצמנו במלחמת שוחות בין לשכות מנהיגים שאינם מסוגלים לנהל דיון ענייני באסטרטגיה הנכונה נגדם, וגם לא להתפטר כשצריך. כציבור עלינו לתת תמריץ חיובי למי שמנהל דיון ענייני, רציונלי, מבוסס ראיות ולא קונספירטיבי על המחדר הנורא שפקד אותנו. אז כן, להימנע מייחוס כוונת זדון זהו מעשה ציוני חשוב.

למעשה, עקרונות השוק החופשי שהביאו רמת חיים ושגשוג שהעולם לא ידע כמותם, מכילים ויתור מודע על הניסיון להפוך את האדם לבעל מניעים טהורים. זה בסדר להיות חשדנים כלפי המוטיבציות של האחר, זה טבעי ולפעמים אפילו צודק, אבל אדם סמית' וחבריו גילו לנו שאפשר להפוך את זה לנון-אישיו. מצידי תעבוד רק למען עצמך, יהיו מניעך אשר יהיו, בסוף המנגנון רותם את האנרגיה הזאת לטובת שיפור רווחת הכלל.

הרי איך אפשר שלא להבין את תחושת הזעם הנורא של מי שלשיטתם הזהירו בקול גדול מפני הממשלה הנוכחית, ואז ראו את האסון הנורא מתרחש ונדמה שאין השלכות ועולם כמנהגו נוהג? איך אפשר שלא להבין את עוצמת הייאוש שפוקדת את מי שלשיטתם הזהירו שההתנתקות תתפוצץ לנו בפנים ושמערכת הביטחון התמכרה לקניית שקט, ואז ראו את אזהרותיהם מתממשות ובמקביל הם חשים שזכויותיהם בקלפי נגזלות?

ובכלל, בתקופה קשה כל כך לגורל היהודי, בטח בערב יום הכיפורים, אפשר לגלות הבנה ליריבים פוליטיים שנראים לנו כמי שאיבדו את שפיות דעתם, תומכים במה ובמי שלא ניתן לתמוך בו. לאחרונה עשיתי לי הרגל. בכל פעם שאני נתקל באמירה, ציוץ או מעשה שמביא אותי לתלישת שערות מתסכול, אני מנסה בכוח להביט בהם בחמלה, לפעמים אפילו בשעשוע. גם אם הם עושים שטויות, אלה האחים שלי. אויבינו מנסים לרצוח אותנו ביחד, רובנו משיבים מלחמה יחד, אבל במקביל מקדישים ארבע חמישיות מהאנרגיה ליריבות פנימית. יש "בעיית היהודים" יותר מזה?

השבוע, שני הטקסים שנערכו בערב 7 באוקטובר תוכננו בסופו של דבר לחיות זה לצד זה. גם נתוני הרייטינג הראו שרוב העם חי בשלום עם שניהם. ובכל זאת, בערב השידור האווירה ברשת הייתה חמוצה ורעילה. שתי מדינות לשני טקסים. הצייצן עומר בבאי הצליח לפנצ'ר אותה בהברקה אחת. הוא כתב: "כל יהודי צריך שני טקסים: אחד שהוא יבכה בו, ושני שהוא לא יצפה בו לעולם".

למעשים ודיבורים קיצוניים גברה, בשם האמונה שאם לא יקבלו את עמדת, מדינת היהודים בסכנה.

המעגל השוטה הפך שוטה יותר. שונאינו הזכירו שגורל אחד שם אותנו כאן, אבל רק הגבירו את הרחיפות שחשים חלקים גדולים בעם להכריע את המחנה שמנגר, כרי להימנע מגורל אכזר אף יותר. לפעמים זה נדמה שגם אם תתרחש פה חלילה שואה שנייה עם מיליון נספים, מיד לאחריה יקומו מי שיאמרו שהרבר הרחוף ביותר הוא להעיף את ביבי, ומנגר יאמרו שחייבים להיפטר מהנהגת הצבא והשפעת המשפטנים. שני הצדדים ימשיכו להיאחו בכיסא מחשש שהצד השני יעמיק את שליטתו בעניינים, ובכך לשיטתם יפעלו להצלת העם והארץ.

3. הניסיונות לתת קול ממש ל"רוב העם שנמצא באמצע" נוחל תבוסה, בינתיים. התיאור המדאק שלעיל שייך בכוח רק לשתי קבוצות לא גדולות מדי בעם, אך בפועל הוא נחלתנו כולנו. גם אלה שמעדיפים להרחיק בינתיים את העימות הפנימי או לנקוט בוותרנות לטובת טיפול בהסכמה רחבה באיומים החיצוניים, מוצאים את עצמם לכודים בין שתי הקבוצות בתחרות כלבים ללא מוצא.

קמפיין שנאה, מה לעשות, מצליח יותר. זהו טבע האדם. קל יותר להתמקד בוויכוח הפרסונלי רווי האמוציות, מאשר בחקירה מעמיקה ונטולת דעה מוקדמת על מהות הכשל וכיצד להימנע ממנו פעם נוספת. עמדה מורכבת של "כן, אבל" קשה יותר לניסוח על שלטי חוצות, ומשפחות חטופים או משפחות שכולות שלא יודעות לייצר כותרת קליקבייט, נוטות פחות להתנוסס בהודעות "פוש".

עד כה, הניסיונות במרכז ליצור קמפיינים נגיטיביים שעוסקים ברעל ברשתות החברתיות או בשיח קיצוני בכלל, אינם סוחפים אחריהם המונים, בלשון המעטה. כמו לידוך פיסת אשפה קטנה נגד הזרם בכיוב בתקווה שהוא יירתע לאחור. גם המחשבה שאחוות הלוחמים שהפגינו מילואימניקים מכל קצוות הקשת תתורגם לשיתוף פעולה חברתי או פוליטי, מתבררת בינתיים כפנטזיה על "המרכז הרדיקלי". סנטימנט רחב כל כך בעם, לכאורה, לא קיבל ביטוי של ממש במפה הפוליטית.

הכשלים הללו חוזרים בווריאציות שונות כבר שנים. כן, יש ציבור גדול, אפילו ענק, שמאס במלחמות היהודים ואין לו חפץ בהן, ושבכל סקר יצהיר שהוא מעדיף מהות על פני מחנאות. הציבור הזה קיים, אבל זה לא אומר שהוא נטול עמדות נחרצות. המחשבה שהוא יסתפק בדיבור זעוף נגד "קיצונים משני הצדדים", בשילוב מיקס עמדות מעורפל, משקפת בעצמה הנחה מחנאית שמתעלמת מסוגיות מהותיות ומהצורך המתמיד לברור בין חלופות לא מושלמות. אנחנו לא מתייחסים מספיק ברצינות ליכולת של אזרחים בדמוקרטיה לסתום את האף ולבחור גם באנשים שהם מתעבים ברמה האישית.

4. הריני מקבל על עצמי להפסיק לייחס כוונת זדון ליריבים פוליטיים. קפלניסטים? ציונים שרוצים לשפר את המדינה. מתנגדי עסקה? מונעים מדאגה לחייהם של אלפי ישראלים. ביביסטים? סבורים שדרכם תיטיב עם כולנו. סרבנים? גם הם סבורים שדרכם היטיבה עם כולנו. זה לא אומר שצריך להסכים איתם, ממש לא. אבל אי-אפשר להתגונן מפני חשדנות לגבי המוטיבציות שלך. לייחס זדון זאת שגגה.